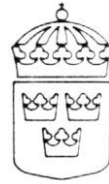

Motion till riksdagen

1989/90:Kr221

av Charlotte Cederschiöld (m)

Ett etiskt råd för TV-, video- och radiofrågor

Mot.
1989/90
Kr221 – 226

Många barn spenderar ett ansevärt antal timmar framför TV eller video under sin uppväxttid. Där förmedlas ofta förråande intryck.

Oavsett om det kan konstateras något samband mellan förråande intryck och förråat beteende eller ej är det konstaterat att våldet i samhället och skolorna blivit rårare.

Många upplever att hänsynslöshet och egoism breder ut sig på många områden. Näringslivsdirektörer, lärare och allmänhet – många efterlyser mer moral, anständighet, snyggt uppträdande och förhållningssätt på sina områden.

Psykiatrer talar om border-linemänniskor som inte styrs inifrån, från sina egna värderingar utan av intryck utifrån, en psykiskt svagare människa än den som stod fast och trygg i sin syn, sin egen värdering av tingens ordning. Om det ligger något i denna psykiateruppfattning, framförd bland andra av Kristina Humble, auktoritet på området, skulle den moderna människan vara mer utsatt och mottaglig för negativa intryck.

Ett faktum är att bristen på normer riskerar att bli eller är ett allt större samhällsproblem. Det finns en utbredd önskan att stärka moral och normer. Den tar sig varierade uttryck på olika samhällsområden.

Statens biografbyrå förhandsgranskar filmer som skall visas offentligt. Syftet är att visuella upplevelser som verkar förråande eller skadligt upphetsande skall hållas borta från filmmarknaden. Statens biografbyrå skall även skydda barn och ungdom från motsvarande förråande eller skadliga intryck. Det sker genom censur och åldersgränser för vissa filmer. Det är knappast någon överdrift att påstå att måluppfyllelsen inte är fullständig. Möjligen kan det ha sin orsak i den metod man tillgripit, censur.

Det sker nu en utveckling i etern via fler frekvenser, via satellit, kabel och mikrovågsöverföring. Andra länder upplever denna expansion lokalt, nationellt och internationellt.

De svenska konsumenterna har inte helt tillåtits tillgodogöra sig detta spännade utbud, eftersom hela denna marknad nationellt är belagd med monopol. En hel del av det internationella utbudet kommer de svenska konsumenterna till godo.

Oavsett censurens möjligheter att arbeta i ett stort utbud kan man konstatera att förbud och regleringar sällan fyller sitt syfte på en så varierad och mångfasetterad marknad. Se vidstående exempel.

Våld och sadism

film

Lock Up. Regi: John Flynn.
Biograf: Sergelteatern.

Det är inte utan att man känner en viss sympati för Donald Sutherland som vill låsa in Sylvester Stallone och kasta bort nyckeln. I John Flynn's och Stallones film Lock Up har man nämligen hittat en ovanligt äklig ursäkt för att frossa i våld och sadism.

Stallone är mönsterfången som blivit ovän med Suther-

lands fängelsechef vilken lyckas överföra hjälten från ett lyxfängelse till en monsteranstalt enbart för att knäcka honom.

Den illa konstruerade men obehagligt brutala historien är mest en ursäkt för att reta publikens hatinstinkter och man kan efter en film som Lock Up fråga sig var filmcensuren är när man behöver den. Filmen distribueras av Svensk Filmindustri som i jakten på lönsamhet varken väjer för att bryta mot Sydafrikaboykottet eller att prångla ut ren sadism.

Hans Schiller

Våldsskildringsutredningen var tveksam till om censur var ett lämpligt medel för att komma till rätta med problemet att barn och ungdom tar skada av så kallat extremvåld i rörliga bilder. Resursåtgången för en effektivt fungerande censur i det stora utbudet av rörliga bildet skulle bli avsevärd och knappast stå i rimlig proportion till syftet.

Därtill kommer all form av censur i konflikt med yttrandefriheten. Yttrandefriheten är en av de mest vitala delarna i en demokrati. Det finns anledning för de västeuropeiska demokratierna att iaktta en pedantisk noggrannhet när det gäller att slå vakt om demokratins baselement. Inte minst mot bakgrund av pågående händelser och eventuellt kommande konvulsioner i Östeuropa borde vi känna oss förpliktade att vara ett demokratiskt stöd. Västvärlden måste både utgöra ett politiskt hopp och ett ekonomiskt stöd. Yttrandefriheten måste garanteras och utvidgas till etern.

En avsevärt bättre metod än att genom censur urholka yttrandefriheten är att successivt minska efterfrågan på förråande film, det vill säga påverka marknaden. Det kräver att konsumenterna blir mer kvalitetsmedvetna. Om än knagglig är det sannolikt en bättre väg än censur. Det är dess framkomlighet som behöver prövas.

Det förråande utbud som faktiskt finns av vidrigt lustvåld, kvinnovåld, sadism, barnpornografi med mera elände har sannolikt i längden negativa effekter på människors moral och inre halt om det frekvent konsumeras av stora delar av befolkningen. På lång sikt kan så den allmänna moraluppfattningen påverkas i starkt negativ riktning. Detta måste på mest effektiva och bästa sätt motverkas.

Genom dessa destruktiva produkter sprids en kvinnosyn som förnedrar människan som kvinna. Många kvinnor upplever en hel del av det utbud som exponeras förnedrande. En människa skall respekteras för att hon är människa och inte nedvärderas på grund av ras, hudfärg, kön eller annat.

I 1989/90:KU6 redovisas att våldsskildringsutredningen förordar en särskild tillsynsorganisation för videogram i kombination med höjda straff. Det syftar till en slags självsanering. Man utnyttjar branschen och indirekt marknaden för saneringen. Det förefaller vara ett framsynt förslag, vilket skall önskas all framgång. Om åtgärden räcker återstår att se. Om denna åtgärd kunde förstärkas med andra åtgärder i samma syfte skulle möjligheterna att nå ett mer kvalitativt utbud kunna öka.

Det gäller inte bara att rensa bort dåliga, det gäller också att skapa marknadsförhållanden som underlättar för kvalitativa produkter att hävda sig i det stora utbudet av "häftigheter". Det gäller att öka konsumenternas kännedom om utbudet. Publikens aptit på större urval och nya sorters TV-program, videogram och filmer kommer att stimulera till större variation och kvalitet i framtiden. Denna utveckling bör stimuleras och om möjligt påskyndas, givetvis utan att gripa in i marknaden.

Om radio och TV i praktiken vore helt oberoende av regeringsmakten skulle denna utveckling med all sannolikhet påskyndas. Genom att tillföra konsumenterna information, kunskap och ett större medvetande om vad de konsumerar kan långsiktigt etiska värderingar och normer få en starkare positiv påverkan i massmediakonsumtionen.

Ett nationellt etiskt råd för TV- och radiofrågor bör inrättas. Massmedia-branschens olika grenar bör vara representerade, liksom forskare från olika berörda områden, massmedia, barns psykiska och fysiska utveckling, kriminologer med mera.

Behovet av ett nationellt övergripande råd på området visas även av att närradions egen etiska nämnd har ett stort antal frågor att ta ställning varje år. Här tas ställning till enstaka enskilda övertramp mot yttrandefrihetsprincipen, mot enskildas integritet, bristande sakkunskap av journalister, missledande information, språkligt, sedligt och moraliskt stötande program, program som stöter privatlivets helgd, rashets och annan folkhets. Där utspelar sig även diverse organisationskonflikter mer mera. Denna typ av egen branschsanering som går ner i detalj på ett annat sätt än ett nationellt etiskt råd kan göra behövs fortfarande.

Broadcasting Standards Council inrättades 1988 i England. Man tar nu fram etiska normer för sitt arbete som etiskt råd för TV- och radiofrågor. Ytterligare förslag väntas angående rådets ställning och befogenheter.

Rådet kommer att söka samarbete med motsvarande organ i andra länder för att gemensamt kunna höja den internationella marknadens massmedia-medvetenhet. Det gäller marknaderna för radio, TV, kabelöverförda program och videogram. Framför allt vill man påverka vålds- och sexinslagen så att dessa något bättre kommer att överensstämma med god smak och normala anständighetsnormer i de program som visas i brittiska video- och TV-program samt sänds i brittisk radio. Man vill internationellt överlägga om bästa sätt att nå konsumenterna med produktinformation.

Många av de mål och tankegångar som ligger bakom det Medicinsk-Etiska rådet kan appliceras på den nu exploderande massmediamarknaden:

- Mycket är till gagn, men en gräns måste dras. Vilka mänskliga värden bör skyddas?

- Marknaden kan inte regleras med förbud. Medvetenheten hos konsumenter och de i branschen verksamma måste öka.
- Ställningstagandena är personliga. Men ett råd kan hjälpa till att redovisa och analysera värdegrunder och skapa en beredskap för det kommande.
- Rådet skall fånga upp vad som försigår (trender – när det gäller media).
- Analysen skall baseras på faktaunderlag och etiska värderingar, synen på människovärde och integritet.
- Man blir inte överens om allt, men sorterar ut grunderna för bedömning.
- Rådet har (skall ha) stor frihet att ta upp frågor man finner väsentliga. Man skall vara en förmedlande länk mellan branschfolk, forskning, beslutsfattare och konsumenter.
- Grunden är den humanistiska människosynen. "En människa får aldrig användas som ett medel för att tillgodose någon annans intressen".

Det bör heller inte finnas en genomgående trend i de ungas massmediakonsumtion, som kan rättfärdiga utnyttjande av någon sorts människa oavsett sort, ras, kön, ålder eller annat. Respekten för människovärdet behöver skyddas inte bara i hälso- och sjukvården och dess effekter på människans fysik och psyke utan även i massmediavärlden med dess långsiktiga effekter på psyke, normer och värderingar.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär utredning om förutsättningar och grunder för ett nationellt etiskt råd för TV-, video- och radiofrågor.

Stockholm den 17 januari 1990

Charlotte Cederschiöld (m)